

На сьогодні соціалізація бізнесу відбувається через поступову імplementацію принципів соціальної відповідальності в щоденну діяльність бізнесових структур в стратегії їх довгострокового розвитку. Такими принципами є:

- виробництво якісних товарів, робіт та послуг для споживачів;
- створення безпечних робочих місць та виплата легальних зарплат;
- дотримання вимог чинного законодавства;
- розбудова транспарентних стосунків з усіма суспільними одиницями;
- задоволення суспільних очікувань щодо ведення господарської діяльності;
- внесок у розбудову суспільства через партнерські програми та проекти місцевого розвитку.

Перспективним, в напрямі дослідження потенційних можливостей соціалізації бізнесу, є створення соціальних кластерів. Соціальний кластер є добровільним об'єднанням господарських одиниць, державних та громадських інституцій, які поряд з функціонально відокремленою реалізацією своїх власних функцій спільно координують свої зусилля в напрямку задоволення суспільних потреб. Основним при цьому стає не філантропічна місія такої консолідації зусиль, а досягнення ефекту взаємовигоди для усіх учасників такого процесу.

Діяльність соціальних кластерів може бути реалізована через соціальні проекти, як інтегрована в діяльність бізнесових структур сукупність чітко скоординованих з їх стейкхолдерами дій щодо вирішення тимчасових та перманентних суспільних викликів.

На етапі розробки соціального проекту учасники соціального кластеру повинні узгодити управлінські рішення стосовно впровадження соціальних ініціатив за наступними позиціями:

- чи сприятиме застосування цієї соціальної ініціативи досягненню цілей основної діяльності учасників соціального кластеру;
- чи є масштабною соціальною проблемою, що обрана для ліквідації і чи охоплює вона цільові та латентні групи споживачів товарів, робіт чи послуг учасників соціального кластеру;
- які урядові чи громадські організації звертали увагу суспільства або вирішували цю суспільну проблему. У випадку акцентування уваги суспільства державними структурами до певної суспільної проблеми учасники соціального кластеру повинні вирішити чи погоджуються вони

приймати колегіальну участь у обраному соціальному проекті чи визначатиме інші соціально злободенні проблеми;

– якою є строковість вирішення цієї соціальної проблеми та чи буде вона цікавою до виконання учасникам соціального кластеру протягом всього терміну її вирішення. Узгодження термінів реалізації обраних соціальних ініціатив з оперативними та стратегічними планами діяльності учасників соціального кластеру є важливою передумовою для раціонального розподілу усіх видів ресурсів для виконання взятих на себе соціальних зобов'язань.

Учасники соціальних кластерів можуть бути просторово роз'єднаними, оскільки їх територіальне об'єднання обумовлюється лише локальністю вирішення соціальної проблеми. Таким чином, суспільні виклики, прояви яких відчутні на макро- та мезорівнях функціонування суспільства, повинні об'єднувати зусилля інституційних одиниць в різних регіонах країни.

Ігор ОНИЩУК

Івано-Франківський університет права
імені Короля Данила Галицького, Україна

МЕХАНІЗМИ МОНІТОРИНГУ НОРМОТВОРЧОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

В сучасних спробах контролювати й оцінювати законність та справедливість існує значна фрагментація. Тому й необхідні інноваційні підходи, щоб усунути законодавчі прогалини та наблизити Україну до європейських стандартів поваги людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства закону й прав людини. Концептуальна ясність правового моніторингу посилюватиметься впровадженням фундаментальних конституційних цінностей і засад (свобода, рівність, ефективна система правосуддя, доступ до правосуддя та ін.) у правову й політичну систему.

Правовий моніторинг співвідноситься з механізмами контролю та нагляду. Моніторинг як вид правового контролю доповнює функцію управління. Це особливий вид контролю, коли об'єктом спеціального систематичного спостереження і аналізу стають динаміка та якість діяльності суб'єктів нормотворчості, її нормативне регулювання.

В таких країнах як Великобританія, Австрія, Італія, Нідерланди, Швеція, Польща відсутня цілісна система оцінки й аналізу законодавства. Таким чином можемо стверджувати про однаковий механізм, а, скоріше, про наявність загальних вузлів, інструментів, схожих деталей, з яких надалі в кожній країні збираються унікальні системи оцінки або аналізу. Приміром у Великобританії немає ніяких загальних встановлених законом умов, що потребують юридичної оцінки та регуляційного впливу перш, ніж законопроект буде представлений у парламенті. Починаючи з серпня 1998 р., уряд вимагає, щоб відділи виконували аналіз ефекту регулювання, а результати реєструвались у загальних доповідях, виданих з періодичністю два рази на рік [2].

Для переважної більшості парламентів країн Євросоюзу тема ефективності законодавства вельми актуальна. Парламенти дійсно прогнозують можливі наслідки законодавства, відстежують його ефект і використовують результати двох попередніх операцій у своїй законотворчій діяльності. Однак, не у всіх парламентах у законотворчому процесі присутні всі три згадані стадії. Серед основних причин цього виокремлюють недолік ресурсів парламенту і недостатню штатну чисельність парламентських служб, які займаються правовим моніторингом.

Органами, в обов'язки яких входить аналіз ефективності чинного законодавства, як правило, є спеціальні інститути парламентських досліджень, специфічні парламентські комітети й комісії, або спеціальні державні органи, створювані виконавчою владою. В інших випадках такий аналіз – частина повсякденної діяльності урядових міністерств. Крім зазначених, в процесі аналізу ефективності законодавства беруть участь багато організацій, для деяких з яких ця функція не є основною. Це в першу чергу, Рахункові палати, повноваження яких різні, та які, в різних системах, діють як самостійно, так, і за запитами уряду й парламенту. До прикладу, в Німеччині, Рахункова палата перевіряє як законність, так і правдивість ведення господарства країни. Наприклад, у Польщі вона також перевіряє повноцінність та економічну ефективність рішень громадських органів. У деяких країнах статус Рахункової палати прирівнюється до статусу верховного суду, іноді ж, повноваженнями та обмеженнями подібно до судових, наділяються парламентські комітети під час проведення розслідувань [4].

Нідерланди – децентралізована країна, в якій регіони володіють високим ступенем автономії, поки знаходяться в межах закону. З деяких

питань центральний уряд має право піддати перевірці їх рішення в сфері законодавства. Парламент не володіє в цій сфері правами або повноваженнями [4].

Беручи до уваги європейський досвід, українському нормотворцю необхідно звертати увагу на типові дефекти нормативно-правових актів, що сприяють формуванню різної практики застосування чинного законодавства.

У нормотворчій практиці органів державної влади необхідно подолати вузькогалузевий, відомчий підхід, у результаті чого виникають корупційні правопорушення, обмеження прав, свобод людини та законних інтересів громадян та організацій. До того ж така ситуація призводить до фактичної підміни законів підзаконними актами. У зв'язку з цим в процесі розробки нормативно-правових актів необхідно істотно знизити кількість бланкетних і відсильних норм і забезпечити оптимально можливу конкретизацію.

Наявні в нормативно-правових актах бланкетні й відсильні норми аналізуються на предмет наявності розроблених актів, а ці акти, в свою чергу, на відповідність даним та іншим законодавчим актам з урахуванням їх застосування на практиці. На даному етапі українські законодавчі акти містять велику кількість бланкетних і відсильних норм, що дозволяють державним органам приймати підзаконні акти, зміст яких не відповідає волі законодавця, а часом і суперечить їй.

Колізії між нормами права різних нормативно-правових актів призводить до довільного вироблення практики застосування даних норм. Вказане порушує системність правового регулювання, знижує його ефективність.

Згаданий фактор створює масу проблем у процесі правозастосовної діяльності та здійсненні компетентними суб'єктами (органами і посадовими особами) своїх повноважень з одного боку й істотно ускладнює реалізацію законних прав громадян з іншого боку.

Для виявлення колізії необхідно ретельно аналізувати не тільки нормативно-правові акти різного рівня з суміжних відносин та галузей, але й вивчити практику застосування аналізованих норм.

Наявні ще й прогалини у правовому регулюванні певних суспільних відносин. Даний дефект законодавства виражається у відсутності регулювання певного питання. У нормативно-правовому акті можуть бути відсутніми норми статутного характеру (якщо вони повинні бути), норми, що стосуються певного виду діяльності, реалізації закріпленої за

органом функції тощо. Таке «упущення» вимагає від правозастосувача застосування закону за аналогією, що сприяє формуванню різної практики застосування норм чинного законодавства.

Для виявлення прогалини в регулюванні до нормативно-правового акта необхідний системний підхід. Слід, наприклад, перевірити, як реалізуються у подальших нормах цілі й завдання нормативно-правового акта, закріплені в його вступній частині або перших статтях, чи всі вони розкриваються і деталізуються. Також слід проаналізувати правозастосовні акти уповноважених органів з даних питань, практику застосування чинного законодавства.

В актах, передбачених для постійної дії, вважається неприпустимим закріплення норм, що діють у визначені терміни. Доцільно закріплення таких норм в окремому акті або ж, як виняток, їх виклад у самостійній складовій частині акта, окремо від постійно діючих норм.

Позначення одних і тих же явищ різними термінами може спотворювати зміст положень законів і навіть Конституції. Всі ці недоліки лінгвістичного характеру здатні привести до серйозних негативних наслідків, оскільки те чи інше положення в силу своєї двозначності, неясності й недостатньої визначеності може трактуватися двояко, що дозволяє чиновнику довільно застосовувати норми. Особливо неприпустимі невизначені норми, що встановлюють юридичну відповідальність.

Під час здійснення правового моніторингу нормотворчості необхідно вказати, які матеріали правозастосовної практики вивчалися. Для наочності до аналітичної довідки можуть бути наведені копії правозастосовних актів, а також ілюстрації: графіки, таблиці, інструкції, опитувальні листи та інші документи.

Дослідження розглянутих проблем не може обмежуватися лише їх констатацією і описом. Необхідно супроводжувати аналіз вивченням причин та умов, що сприяли появі фактів різного застосування законодавства. Важливо, щоб в аналітичній довідці містився аналіз допущених помилок, були дані роз'яснення щодо правильного застосування чинного законодавства. В якості аргументації отриманих висновків доцільно навести приклади з практики із зазначенням короткої фабули про правильність застосування норм закону, висновки та пропозиції, а також рекомендації з досліджуваної проблеми.

Для підвищення результативності нормотворчої роботи в усіх

юридичних департаментах (службах) державних органів виконавчої влади доцільно було б створити аналітичні управління, які б не тільки аналізували нормотворчу діяльність свого органу та інших суб'єктів, а також здійснювали моніторинг правозастосовної діяльності.

Результати аналізу нормативно-правового акта мають бути конкретними та обґрунтованими з наукової та практичної точки зору й містити пропозиції 1) щодо вдосконалення нормативно-правового акта (окремих положень, норм акта). Після завершення вивчення всіх необхідних матеріалів складається аналітична довідка. Аналітична довідка має бути послідовно та логічно викладена, внутрішньо узгоджена [1].

До аналітичної довідки необхідно складати таблицю, в якій вказуються пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства: чинна редакція статті (розділів, глав) нормативно-правового акта, виявлений дефект норми (норм) і приклади їх практики застосування і пропонується редакція (пропозиції).

І нарешті, з огляду на актуальність боротьби з корупційними проявами, наявність значного обсягу недіючих або таких, що підлягають скасуванню нормативно-правових актів може виступати в якості прихованих передумов для вчинення злочинів, адміністративних правопорушень і дисциплінарних проступків [3].

Будь-який нормативно-правовий акт повинен будуватися з позицій загальноновизнаних правил юридичної техніки, чіткості та ясності мови. Не ставиться завдання проведення лінгвістичної експертизи, має оцінюватися якість норм в частині, пов'язаній з можливими порушеннями нормативно-правової конструкції і, як наслідок, дефектом норм.

Таким чином, моніторинг законодавства та правозастосовної практики, здійснюваний на системній основі, міг би стати ефективним інструментом з виявлення прогалин, колізій або правової невизначеності в чинному законодавстві, а отже, і сприяти вдосконаленню правової системи. Для цих цілей, вважаємо, повинні бути вироблені єдині критерії оцінки нормативно-правових актів, і такими критеріями повинні бути норми, принципи, цілі та цінності Конституції України.

Література

1. Методические рекомендации по проведению правового мониторинга нормативных правовых актов и по подготовке Концепций и проектов НПА [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<http://www.adilet.gov.kz/ru/node/15896>. – Загл. с экрана.

2. Механизмы обоснования принятия и мониторинга нормотворческих решений в странах Европы // Аналитический вестник Совета Федерации ФС РФ. – 2005. – № 24 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.budgetrf.ru/Publications/Magazines/VestnikSF/2005/VSF_NEW200802091554/VSF_NEW200802091554_000.htm. – Загл. с экрана.

3. Никонов В. А. Мониторинг нормативных правовых актов органов местного самоуправления [Электронный ресурс] // В. А. Никонов. – Режим доступа : http://www.juristlib.ru/book_6120.html. – Загл. с экрана.

4. Онищук І. І. Моніторингова технологія системного аналізу в парламентській діяльності: європейський досвід [Текст] / І. І. Онищук // Ukraine – EU. Modern technology, business and law (Частина друга. «Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice» March (30 – April 2, 2015 Kosice, Slovakia)). – Чернівці : Чернігівський національний технологічний університет, 2015. – С. 304–307.

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

РОЗВИТОК МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ВАРІАНТИ ДЛЯ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Зміна формату соціальних, економічних, політичних відносин внаслідок екстенсивних та інтенсивних змін у глобалізованому світі безпосередньо впливає на формування принципово нової системи відносин між регіонами, зокрема прикордонними регіонами України та регіонами країн-членів ЄС. Відіграючи важливу роль базової основи для подальшої адаптації світового законодавства в необхідних напрямках спільних умов функціонування, міжрегіональне співробітництво є складним сегментом економічної, соціальної, екологічної діяльності, що охоплює регіональний рівень.

У науковому сенсі важливим є визначення базових принципів та інструментів регіональної інтеграції України та визначення напрямів ефективного регіонального співробітництва. Для цього доцільним є комплексне використання інтеграційного досвіду економічно розвинутих країн через гнучку уніфікацію загальних стандартів, принципів, які були б максимально наближені до реалізації місії інтеграційної стратегії України.

При цьому реалізація ефективної інтеграційної стратегії вимагає дослідження наявного досвіду реалізації принципів, форм, методів, механізмів регіональної інтеграційної політики України та інших держав. У цьому напрямі потенційно високий ефект її реалізації можна досягнути через створення проектних організаційних структур, котрі б передбачали співробітництво між бізнесовими структурами, громадськими об'єднаннями й територіальними органами влади в межах регіонів на міждержавному рівні.

Існуючий економічний та соціокультурний потенціал західних областей України можна використати з метою підвищення конкурентоспроможності усіх регіонів країни, враховуючи те, що близькість до кордону окремих регіонів країни доцільно використовувати в напрямі побудови ефективної логістичної системи, територіальне об'єднання існуючих виробничих потужностей – в напрямі створення інтегрованих виробничих об'єднань тощо. Таким чином, міжрегіональне співробітництво може створити розгалужену систему стійких зв'язків регіонів України із регіонами інших країн, що в свою чергу розширить потенційні можливості включення України до світових інтеграційних господарських та суспільних процесів.

Враховуючи високу потенційну можливість Західного регіону України щодо розбудови агропромислового комплексу, доцільним є формування моделі транскордонних агропромислових кластерів, діяльність яких сприятиме досягненню високого рівня консолідації, поєднання виробництва, інвестицій та інновацій. Базовою специфікою діяльності транскордонних агропромислових кластерів є близькість кордону, потенційно можливе спільне використання природних та людських ресурсів. Формування транскордонних агропромислових кластерів потребує координації зусиль з боку органів місцевого самоврядування як України, так і держав-партнерів в напрямку сприяння приватизації, деконцентрації, сприяння переорієнтації діяльності частини підприємств в агроінфраструктуру, нарощуванню потужностей підприємств фермерської інфраструктури та створення цілісної координованої системи комплексного інфраструктурного обслуговування фермерських господарств. Діяльність органів місцевого самоврядування в напрямку формування та розвитку транскордонних агропромислових кластерів повинна зосереджуватися на сприянні інвестуванню зовнішнього та вітчизняного капіталу в розвиток агропромислової інфраструктури, допомозі кластерів у їх подальшій зовнішньоекономічній